

**PARISUHDEVÄKIVALLAN UHRIN VALTAISTUMINEN
TRAUMAINFORMOIDUN TYÖOTTEEN KEINAIN**

Mirjami Kivirinta
Kandidaatintutkielma
Sosiaalityö
Jyväskylän avoin yliopisto
Syksy 2023

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Jyväskylän avoin yliopisto
Tekijä Mirjami Kivirinta	
Työn nimi Parisuhdeväkivallan uhrin valtaistuminen traumainformoidun työotteen keinoin	
Oppiaine Sosiaalityö	Työn laji Kandidaatin tutkielma
Aika Syksy 2023	Sivumäärä 35 + 4 (liitteet)
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tutkielma käsittelee traumainformoidun työotteen hyötyjä parisuhdeväkivallan uhrien kanssa työskenneltäessä. Tavoitteena on selvittää erityisesti, kuinka hyvin traumainformoitu työote soveltuu tukemaan asiakkaan valtaistumisen prosessia. Parisuhdeväkivallan dynamiikka perustuu vallan epätasapainoon ja uhrin alistamiseen, joten valtaistumisessa tukeminen on tärkeää väkivallasta selviytymisessä. Parisuhdeväkivalta on myös traumaattinen kokemus, joten tutkimuksen ennakoajatuksena oli, että traumainformoitu työote voisi tarjota toimivia keinoja parisuhdeväkivaltaa kokeneiden valtaistumisessa.</p> <p>Tutkimus on toteutettu kirjallisuuskatsauksena, jonka aineistoksi valikoitui pääosin ulkomaisia parisuhdeväkivaltaa ja traumainformoitua työotetta käsitteleviä tutkimusartikkeleita. Aineistossa on kuvattu monipuolisesti, mitkä traumainformoidun työotteen aspektit korostuvat parisuhdeväkivaltaa kokeneiden kanssa työskenneltäessä, ja mitä tavoitteita traumainformoidulla työllä voidaan saavuttaa tässä asiakasryhmässä. Tutkimuksessa on analysoitu aineistoa valtaistumisen teoreettisen viitekehyksen läpi, ja pyritty löytämään ne aspektit, jotka tukevat erityisesti valtaistumisen pyrkimystä.</p> <p>Tutkimustuloksista käy ilmi, että traumainformoitu työote tarjoaa monipuolisesti erilaisia keinoja valtaistumisen tukemiseen. Tutkimuksessa löytyi kuusi eri valtaistumisen tukemisen aspektia, jotka ovat turvallisuus, traumatietoisuus, identiteetin rakentaminen, vaikutusmahdollisuudet, sosiaaliset suhteet sekä intersektionaaliset ja kulttuuriset tekijät. Tutkimustuloksissa käy ilmi myös se, että traumainformoitu työote ja asiakkaan valtaistumisessa tukeminen vaatii sosiaalityöntekijältä herkkyyttä ja kykyä tunnistaa trauman aiheuttamat vauriot. Tärkeää olisi myös se, että traumainformoitu työote lävistäisi koko sosiaalityön toiminnan paitsi yksilötasolla, niin myös organisaatioiden tasolla ja yhteiskunnallisessa keskustelussa.</p>	
Asiasanat: traumainformoitu työote, parisuhdeväkivalta, valtaistuminen, sosiaalityö	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	PARISUHDEVÄKIVALTA	3
3	TRAUMA.....	4
	3.1 Resilienssi suojaavana tekijänä	5
	3.2 Uudelleen traumatisoituminen	6
4	TRAUMAINFORMOITU TYÖOTE	7
5	VALTAISTUMINEN	8
	5.1 Valtaistuminen prosessina.....	10
	5.2 Sosiaalityöntekijän rooli asiakkaan valtaistumisessa	11
6	TUTKIMUSKYSYMYKS JA TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	14
	6.1 Kirjallisuuskatsaus metodina	14
	6.2 Aineiston keruu.....	15
7	VALTAISTUMINEN TRAUMAINFORMOIDUSSA SOSIAALITYÖSSÄ.....	16
	7.1 Turvallisuus traumainformoidun työn ydinarvona	17
	7.2 Traumatietoisuus ja traumasta selviytyminen	20
	7.3 Kuka minä olen ja mihin minä pystyn? - Identiteettiä työstämässä.....	21
	7.4 Vaikutusmahdollisuudet osana traumainformoitua työtettä	22
	7.5 Sosiaaliset suhteet ja yhteistyö valtaistumisen apuvälineenä	23
	7.6 Intersektionaaliset ja kulttuuriset tekijät parisuhdeväkivallan uhrin valtaistumisessa	26
8	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	27
	LÄHTEET	31

LIITTEET

1 JOHDANTO

"Silloin näin hänen silmissään katseen, jota en unohda. Katseen, josta tiesin, että hän olisi kykenevä tappamaan minut vaikka siihen paikkaan. Sen jälkeen en enää palanut muuta kuin hakemaan tavarani." -nettiturvakoti.fi

Tutustuin parisuhdeväkivallan uhrien kertomuksiin erään opiskelutyön tiimoilta, ja ne tekivät itseeni suuren vaikutuksen. Meistä jokainen luultavasti tuntee jonkun, joka on kokenut väkivaltaa oman kumppaninsa toimesta, sillä niin yleisestä ilmiöstä on kyse. Sukupuolistunut väkivalta ja lähisuhdeväkivalta Suomessa 2021 - tutkimuksen loppuraportin mukaan joka kolmas Suomessa asuva ja parisuhteessa ollut nainen on kokenut joskus fyysistä väkivaltaa puolisonsa toimesta. Myös miehistä kuudennes voi sanoa samaa. (Attila et. al. 2023, 16.)

Voidaan siis todeta, että parisuhdeväkivalta koskettaa isoa osaa sosiaalityön asiakkaista, ja heidän oikeanlainen tukemisensa ja avunsaannin varmistaminen on tärkeää, jotta väkivaltaan pystytään puuttumaan ja väkivallan kierre katkaisemaan. Parisuhdeväkivallan uhrien tukemiseen tutustuessani törmäsin nopeasti traumainformoituun työotteeseen, joka on tällä hetkellä hyvin suosittu uusi työote, josta on viime aikoina kirjoitettu myös ammattikorkeakouluille ja yliopistoille suunnattuja oppikirjoja suomeksi (esim. Linner Matikka & Hipp (toim.) 2023 ja Sarvela & Auvinen (toim.) 2020).

Valitsin tämän työotteen kandidaatin tutkielmani kohteeksi, koska mielestäni sen hyödyt parisuhdeväkivallan uhrien kanssa työskentelyssä vaikuttivat merkittäville. Esimerkiksi Sullivan, Goodman, Virden, Strom ja Ramirez (2018, 568) toteavat tutkimuksessaan, että traumainformoidun työotteen avulla voidaan parantaa asiakkaiden kokemusta omasta pystyvyydestä ja vaikutusmahdollisuuksista. On tärkeää

osata sosiaalityöntekijänä minimoida avun hakemisen esteiden vaikutus, ja tehdä avun piiriin pääsemisestä mahdollisimman helppoa ja avusta mahdollisimman tehokasta. Kuten Anniina Kaittila (2017, 91) toteaa, väkivalta jatkuu usein ensimmäisen viranomaiskontaktin jälkeenkin. Olisi tärkeää, että saavutettu luottamus ei rapautuisi ainakaan sen vuoksi, että asiakkaan kohtaamat sosiaalityöntekijät eivät osaisi oikealla tavalla tukea asiakasta, ja ettei asiakkaan motivaatio hakea apua virallisia kanavia pitkin tyrehtyisi heti alkuunsa.

Kiinnostuksen kohteeni traumainformoidussa työotteessa onkin juuri sen vaikutus asiakkaan valtaistumisessa. Valtaistumisesta on kysymys silloin, kun henkilö alkaa olla oman elämänsä aktiivinen toimija ja päätöksentekijä sen sijaan, että joku muu (partneri, sosiaalitekiä, terapeutti tms.) tekisi päätöksiä hänen puolestaan (Adams, 2003, 8). Valtaistuminen on myös yksi traumainformoidun työotteen tavoitteista (esim. Sarvela 2020, 43). Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten traumainformoitu työote tukee valtaistumisen tavoitteen saavuttamista sosiaalityössä parisuhdeväkivallan uhrien parissa.

Avaan työni teoriaosuudessa sitä, mitä parisuhdeväkivalta on ja miten se vaikuttaa uhriin ja hänen toimintakykyynsä. Sen jälkeen pureudun hieman traumaan ja traumainformoituun työotteeseen työtapana. Teoriaosuuden päätän esittelemällä valtaistumisen teoriaa ja avaamalla sitä, miksi valtaistuminen on olennainen päämäärä sosiaalityössä ja traumainformoidussa työotteessa. Ennen tutkimustulosten esittelyä kiteytän vielä tutkimuskysymykseni ja avaan tutkimusentekoprosessia sekä kirjallisuuskatsausta tutkimusenteon tapana. Lopussa vedän tutkimustuloksia yhteen ja pyrin luomaan katsauksen siihen, miten hyvin traumainformoitu työtapa auttaa parisuhdeväkivallan uhrien valtaistumisessa.

2 PARISUHDEVÄKIVALTA

Parisuhdeväkivalta on parisuhteessa tapahtuvaa lähisuhdeväkivaltaa, jossa parisuhteen toinen osapuoli pyrkii tarkoituksellisesti kontrolloimaan ja satuttamaan toista osapuolta. Väkivalta voi olla fyysistä tai henkistä; se voi olla luonteeltaan myös esimerkiksi seksuaalista, taloudellista tai uskonnollista. Myös vainoaminen on väkivaltaa. Lähisuhdeväkivallasta tekee erityisen haitallista se, että väkivallantekijä on juuri se henkilö, jonka pitäisi tarjota uhrille tukea ja turvaa. Siksi sen voidaan katsoa myös olevan erityisen haavoittavaa ja traumatisoivaa. Lähisuhdeväkivalta rikkookin uhrin luottamusta muihin ihmisiin ja aiheuttaa yksinäisyyden ja erillisyyden tunteita sekä pelkoa. Väkivalta heikentää uhrin omanarvontuntoa ja rajaa hänen toimijuuttaan. Väkivalta myös heikentää uhrin somaattista ja psyykkistä terveyttä. (Linner Matikka 2023, 61-65.)

Fyysinen väkivalta parisuhteessa ei koskaan ole vain yksittäinen tapahtuma, vaan jatkumoa väkivallan kierteessä, joka alkaa henkisellä pahoinpitelyllä ja uhrin alistamisella. Väkivallan jäljet eivät olekaan vain fyysisiä, vaan ennen kaikkea henkisiä. Hilary Abrahams (2010, 19-20) kuvaa parisuhdeväkivallan uhrien kokemaa vähättelyn, alistamisen ja väkivallan aiheuttamaa stressiä, ahdistusta ja omanarvontunnon murenemistä tilana, jossa uhrin ovat menettäneet käsityksen omasta itsestään, kyvystään tai unelmistaan. Marita Husso kuvaa väitöskirjassaan parisuhdeväkivaltaa tilana, jossa uhri tuntee väkivallan uhkaa ja pelkoa myös aktiivisten väkivaltajaksojen välillä, kun tilanne on näennäisen rauhallinen. Tällaisessa jatkuvassa painostavassa tilassa uhrin minuus murtuu, eikä hän pysty enää näkemään itseään toimintavaltaisena yksilönä. Väkivallan tuottama häpeä vieraannuttaa uhrin paitsi muista ihmisistä, niin myös itsestään. (Husso 2003, 238-239, 268; Linner Matikka 2023, 64.)

Häpeä liittyy olennaisesti parisuhdeväkivallan dynamiikkaan. Uhri voi tuntea häpeää monesta syystä: hän voi tuntea huonommuutta itsestään, hävetä perheensä

tilannetta tai sitä, että on ajautunut uhrin asemaan. Häpeä lamauttaa kokijansa ja aiheuttaa jopa sietämättömältä tuntuvan olotilan. Häpeä juontuu vastavuoroisuuden puutteesta ja kohtaamattomuudesta, ja se ilmenee vuorovaikutuksessa muihin ihmisiin. (Husso 2003, 262-264.)

Häpeä onkin yksi merkittävimmistä syistä sille, miksi uhri ei hae apua tilanteeseensa. Muita sisäisiä syitä ovat uhrin muut tunteet, toiveet ja asenteet. Esimerkiksi rakkaus väkivallantekijää kohtaan tai toiveet paremmasta huomisesta saattavat estää avun hakemisen. Toki myös ulkoiset asiat, kuten suhde väkivallantekijään tai lapset voivat vaikuttaa avun hakemiseen. Yksi merkittävistä ulkoisista avun hakemisen esteistä on tiedon ja resurssien puute. (Kaittila 2017, 93-97.) Siksi väkivallan puheeksi ottaminen ja lähisuhdeväkivallan pitäminen yhteiskunnallisessa keskustelussa on niin tärkeää väkivaltaisen kierteen katkaisemisessa (Husso 2003, 326-328.)

3 TRAUMA

Traumainformoidun työotteen ymmärtämiselle olennaista on trauman käsitteen ymmärtäminen. Bessel van der Kolkin (2017, 31) määritelmän mukaan trauma on jälki, jonka traumaattisena tai vaikeana pidetty tapahtuma on jättänyt ihmisen kehoon ja mieleen, koska ihmisellä ei ole ollut keinoja tästä tapahtumasta yli pääsemiseen. Trauma ilmenee esimerkiksi yli- tai alivireytenä ja kognitiivisina häiriöinä. Traumaattinen stressi vaikuttaa ihmisen terveyteen, hyvinvointiin ja käyttäytymiseen vaikeutaten esimerkiksi oppimista ja sosiaalisissa tilanteissa selviytymistä. (Sarvela 2020, 14-15.)

Traumatisoituminen näkyy ihmisen käytöksessä ja olotilassa hyvin perustavanlaatuisesti. Traumatisoitunut henkilö saattaa nähdä painajaisia ja kokea takaumia traumaattisesta kokemuksestaan; hän ikään kuin kokee trauman uudelleen paitsi

mielen, niin myös kehon reaktioiden kautta. Hän saattaa myös olla väkivaltainen, masentunut, ahdistunut tai itsetuhoinen. (Hipp 2023, 16-17.) Trauma aiheuttaa myös usein dissosiaatiota. Dissosiaatiossa kokemus ikään kuin pirstaloituu, ja sen osat (esim. hajut tai äänet) saattavat tunkeutua nykyhetkeen, ja aiheuttaa traumaan liittyvän posttraumaattisen stressireaktion tilanteessa, joka ei välttämättä liity itse traumaan mitenkään. Esimerkiksi parisuhdeväkivallan uhri saattaa ahdistua haistaessaan väkivallantekijän partaveden tuoksun, tai joutuessaan tekemisiin väkivallantekijää ulkoisesti muistuttavan henkilön kanssa. (Van der Kolk 2017, 82.)

Trauma vaikuttaa myös henkilön kykyyn kestää kaikenlaista muuta elämään liittyvää stressiä, eivätkä ihmiset välttämättä osaa edes yhdistää elämässään olevia vaikeuksia menneisyyden tapahtumiin. Toisaalta traumatisoituminen aiheuttaa usein myös turtumusta niin tunne-elämässä kuin kehollisestikin. (Karkkunen 2020, 203.) Van der Kolk (2017, 23, 116) kuvaakin, kuinka aivot pyrkivät tukahduttamaan traumaan liittyvien pelkotuntemusten lisäksi usein myös muita tuntemuksia niin, että ihmisen kyky elää täyttä elämää häiriintyy.

3.1 Resilienssi suojaavana tekijänä

Traumatisoituminen aiheuttaa voimakkaan stressitilan, joka voi johtaa traumasopiväiseen stressihäiriöön (PTSD), jonka oireita kuvasin edellä. Voimakkaan traumatisoiva tilanne ei kuitenkaan välttämättä aiheuta edellä kuvatun kaltaisia oireita, vaan ihminen voi selviytyä kammottavasta tilanteesta myös lähes vaurioitta. Tällöin puhutaan hyvästä yksilön resilienssistä. Resilienssiä voidaan kuvata selviytymiskyvyksi tai sopeutumiskyvyksi. Se tarkoittaa kykyä palautua vaikeista elämäntilanteista tai esimerkiksi traumaattisista kokemuksista. (Pojjula 2018, 16-17.)

Soili Poijula (2018, 123-126) on kuvannut resilienssiä niin yksilön kuin yhteisönkin näkökulmasta. Yksilön resilienssille olennaisia ovat monet psykososiaaliset

piirteet, kuten minäpystyvyys, optimismi, hyvät kognitiiviset taidot, autonomia, turvallinen kiintymyssuhde, hyvät sosiaaliset taidot ja myönteinen identiteetti. Resilienssiin vaikuttavat yksilön biologiset tekijät, tunne-elämän positiivisuus, kokemus hallinnasta, aktiivinen pyrkimys selviytymiseen ja pelkojen kohtaamiseen, sekä kognitiivinen joustavuus.

Resilienssiä voidaan tarkastella myös yhteisön ominaisuutena. Poijula (2018, 172-173, 179) kuvaa yhteisön resilienssiä kykynä auttaa toinen toistaan yhteisössä kriisin aikana. Hän tuo esille Zautran, Hallin ja Murrayn (2010) jaottelun, jossa empaattinen huolehtiminen, demokraattinen päätöksenteko, oikeudenmukaisuus, vastavuoroisuus ja kunnioitus ovat perheen ja yhteisön resilienssivoimavaroja. Resilientti yhteisö kannattelee yksilöitä kriisin hetkellä ja tukee heidän kykyään toipua traumaattisesta tilanteesta. Koska resilienssi on niin oleellinen osatekijä traumaattiselta stressiltä suojautumisessa, on oleellista huomioida se myös traumainformoidun työotteen tarkattelussa. Traumainformoitu työote voi parhaimmillaan auttaa yhteisöjä kannattelemaan yksilöitä traumasta yli pääsemisessä ja tukea yksilöiden resilienssivoimavarojen hyödyntämistä.

3.2 Uudelleen traumatisoituminen

Traumatisoituminen on siis jotain menneisyydessä tapahtunutta, jolla on syväliiset vaikutukset nykypäivään, ja siksi on tärkeää, että tämä voidaan huomioida sosiaalityössä. Traumamat voivat periytyä sukupolvelta toiselle, eikä moninkertaisesti traumatisoituneen ole välttämättä helppoa luottaa ympäröivään yhteiskuntaan. Tämä asettaa omat haasteensa myös sosiaalityölle. Parhaassa tapauksessa traumatisoitumisesta aiheutunut häpeä vähenee ja traumatisoitumisen kierre katkeaa, jos ihminen pystyy tuomaan kipeät kokemuksensa esille ja kokemaan tullessa kuulluksi turvallisessa ympäristössä. (Hipp 2023, 25-26.)

Myös Van der Kolk (2017, 250-251) korostaa turvallista oloa edellytyksenä sille, että traumaattista tapahtumaa voi alkaa käsitellä ilman uudelleen traumatisoitumista. Uudelleen traumatisoituminen tarkoittaa tilannetta, jossa joku tapahtuma herättää ja vahvistaa henkilön aiempaa traumaa. Jill Levenson (2017, 110) kuvaa, kuinka helposti tällainen tilanne voi syntyä sosiaalityössä, jos asiakkaan hankalana pidetty käytös leimataan esimerkiksi motivaatio-ongelmista johtuvaksi, eikä tunnisteta traumaa ja sen vaikutusta asiakkaan toimintaan. Näin asiakas saa negatiivisen kokemuksen, joka vain syventää trauman aiheuttamaa erillisyyden tunnetta. Uudelleen traumatisoitumisen välttäminen onkin yksi traumainformoidun työotteen tavoitteista ja toimintaperiaatteista.

4 TRAUMAINFORMOITU TYÖOTE

Tarkastelen tutkimuksessani parisuhdeväkivallan uhrien auttamista traumainformoidun työotteen avulla. Traumainformoidulla työotteella tarkoitetaan tapoja ottaa huomioon ihmisten mahdolliset traumaattiset kokemukset, jotka voivat vaikuttaa heidän avun tarpeeseensa ja käyttäytymiseensä. Traumainformoitu työote läpäisee koko auttamisorganisaation yksittäisen työntekijän toiminnasta organisaation rakenteelliselle tasolle asti. Traumainformoidun työtavan ytimessä on käsitys ekososiaalisesta hyvinvoinnista, jonka mukaan ihminen ei toivu traumasta vain erilaisten kliinisten interventioiden kuten traumaterapian avulla, vaan toipuminen on vahvasti kytköksissä ihmisen ympäristöön ja erilaiset ympäristössä olevat tekijät voivat joko edesauttaa tai ehkäistä toipumisprosessia. (Sarvela 2023, 29-31.) Traumainformoitu työtapa pyrkiikin tunnistamaan myös sosiaalityön rakenteellisia ongelmia. Traumainformoidun työotteen tavoitteena on traumainformoitu organisaatio, joka tiedostaa traumojen vaikutukset yksilöihin ja vahvistaa ihmisten osallisuutta ja toipumista

tasoittamalla traumatisoitujen ja ei-traumatisoitujen ihmisten lähtökohtia yhteiskunnassa. (Sarvela 2023, 35-39.)

Traumainformoidusta työotteesta on olemassa useita eri mallinnuksia, joiden elementtejä käsitellään enemmän tutkimustulosten yhteydessä. Sarvela (2020, 23-26) on kuitenkin nostanut esiin traumainformoidun järjestelmän kulmakivet, joiden varassa traumainformoitu työote lepää. Nämä ovat traumatietoisuus, turvallisuuden kokemus, ihmislähtöisyys, rakenteellinen ja sosiaalinen tasa-arvoisuus, sukupuoli- ja kulttuurisensitiivisyys sekä auttajan oma itsetuntemus. Sandra Bloomin ja Brian Farragherin (2013, 1-2) mukaan traumainformoidun palvelun tulisi olla eräänlainen turvapaikka, jossa vaurioituneet ihmiset voivat parantua, oppia ja valtaistua turvallisessa ympäristössä. Turvallisuus ei heidän mukaansa tarkoita pelkkää fyysistä turvallisuutta, vaan se jakautuu sosiaaliseen, psykologiseen, moraaliseen ja fyysiseen turvallisuuteen (Bloom & Fallagher 2013, 136-147; Sarvela 2020, 35-38). Yhdysvaltalaisen Substance, Abuse and Mental Health Services Administrationin julkaisun mukaan traumainformoidun työotteen mukainen toiminta perustuu turvallisuuteen, luotettavuuteen ja läpinäkyvyyteen, vertaistuen mahdollistamiseen, yhteistyöhön ja yhdenvertaisuuteen, valtaistumiseen ja valinnanvapauteen sekä kulttuuristen, historiallisten ja sukupuoleen liittyvien asioiden huomioimiseen. (Substance Abuse and Mental Health Services Administration 2014, 10-11).

5 VALTAISTUMINEN

Valtaistuminen on traumainformoidun työotteen tärkeä tavoite, joten on syytä perehtyä sen teoreettiseen taustaan tarkemmin. Englannin kielen sana empowerment tarkoittaa tilaa tai ilmiötä, jossa ihminen ottaa aktiivisen roolin oman elämänsä suunnan määrittelyssä. Robert Adams (2003, 8) on määritellyt empowermentin

yksilöiden ja erilaisten ryhmien tai yhteisöiden keinoksi vaikuttaa omaan tilanteeseensa ja olosuhteisiinsa sekä saavuttaa omia päämääriä. Tavoitteena on Adamsin mukaan oman itsen ja muiden auttaminen ja tämän myötä yleisen elämänlaadun parantaminen.

Empowerment on yksi osallistavan sosiaalityön perustavista käsitteistä, mutta termin suomennoksesta ei olla päästy tiedemaailmassa konsensukseen. Käsitteen etymologia pohjautuu vallan ja voiman käsitteisiin, ja Liisa Hokkanen (2009, 331-334) on eritellyt sanan suomennoksen merkityksiä näiden kantasanojen kautta. Hokkasen mukaan voimaantuminen viittaa enemmän yksilön ominaisuuteen, kun taas valtaistumisessa keskeistä on yhteiskunnallinen tai yhteisöllinen aspekti ja vääryyden poistaminen on olennainen päämäärä. Hokkanen kuitenkin korostaa sitä, että sosiaalityössä tarvitaan molempia painotuksia, sillä jos keskitymme pelkkään yksilön kokeemukseen, jätämme huomiotta asiaan vaikuttavan yhteiskunnallisen aspektin ja vastaavasti, jos keskitymme pelkkään yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen, jäävät yksilölliset kokemukset ja ongelmien erityisyys huomiotta. Traumainformoitu työotekin painottaa yksilön henkilökohtaisen trauman vaikutuksien huomioimista yksilö- ja ryhmätyöskentelyssä, mutta toisaalta kyseessä on myös yhteiskunnallinen liike, jonka tavoitteet ovat yhteiskunnallisten epätasa-arvoon puuttuminen ja ylisukupolvisen traumatisoitumisen ehkäisy (Haapala & Jokela 2023, 207-209).

Omassa tutkimuksessani haluan käyttää valtaistumisen käsitettä, joka avaa mielestäni hyvin sitä, että valtaistumisessa on etenkin parisuhdeväkivallan yhteydessä puhuttaessa erittäin olennaisesti kyse vallasta ja sen positioista. Valtaistumisessa on Kirsi Juhilan (2006, 120-121) mukaan kyse nimenomaan vallan siirtymisestä ja asiakkaan (tässä tapauksessa väkivallan kohteen) omasta aktivoitumisesta. Juhila kuvaa sosiaalityöntekijän roolia valtaistumisessa lähinnä katalysaattorina tai tukijana ja varsinainen toiminta on tällöin ”vallattomien” omissa käsissä.

Paulo Freire kuvaa valtaistumista dialogisena toimintana, jossa vapautuminen sorron alaisuudesta tapahtuu yhteistyössä muiden kanssa. Freiren mukaan muutoksessa olennaista on se, että se syntyy kriittisen reflektion kautta ja oleellisena toimijana ovat sorretut itse, eivät heidän puolestaan toimivat aktivistit. (Freire 2005, 69-71.) Sosiaalityön näkökulmasta voidaan löytää paljon tapoja auttaa asiakasta valtaistumaan. Freire (2005, 187-188) kuvaa dialogisen toiminnan ominaispiirteinä yhteistyötä tasa-arvoisten subjektien välillä, sitoutumista vapauteen ja luottamusta subjektien kehittymiskykyyn. Nämä kaikki ovat sosiaalityön näkökulmasta valideja periaatteita, ja on olennaista huomioida, että nämä myös tulevat ilmi sorrettujen asiakkaiden kanssa työskennellessä.

5.1 Valtaistuminen prosessina

Parisuhdeväkivallan uhri on alisteisessa asemassa ja häneltä on monella tavoin viety valta päättää omista asioistaan vapaasti. Valtaistuminen on siis olennainen osa väkivallasta irtautumista ja vaatii paljon työstämistä uhrilta itseltään. Tämän työstämisen tukeminen on osa parisuhdeväkivallan uhrien parissa tehtävää sosiaalityötä. Tämän tutkimuksen kontekstissa onkin hedelmällistä tarkastella valtaistumista prosessina, jonka väkivallan uhri käy läpi. Haluan nostaa tähän Mann Hyung Hurin (2006) muotoileman valtaistumisen prosessin, joka kuvaa hyvin sitä prosessia, joka perheväkivallan uhrin tulee käydä läpi irtautuakseen väkivallasta.

Hurin valtaistumisen prosessissa on viisi vaihetta: prosessi lähtee epäoikeudenmukaisena koetusta tilanteesta. Seuraavassa vaiheessa alistettu taho herää epätasa-arvoon ja tulee tietoiseksi omasta asemastaan sen kontekstissa. Kolmannessa vaiheessa epäoikeudenmukainen tilanne muuttuu kollektiiviseksi, kun tietoisuus epäoikeudenmukaisesta tilanteesta saavuttaa muut ihmiset ja saa sosiaalisen aspektin. Neljäs vaihe kuvaa sitä, kuinka kollektiivinen toiminta manifestoituu ympäröivää

todellisuutta muuttavaksi voimaksi. Hur viittaa tähän vaiheeseen käännekohtana. Viides ja viimeinen prosessin vaihe on uuden sosiaalisen todellisuuden ja rakenteiden luominen. (Hur 2006, 528-529.)

Hurin (2006, 535) mukaan valtaistumisen prosessi on jatkuvasti käynnissä, koska yhteiskunta muuttuu myös jatkuvasti ja ihmisten ja yhteisöiden tielle tulee jatkuvasti uusia haasteita ja epäoikeudenmukaisuuksia, kun edellisistä on selvitty. Siksi valtaistumisen prosessi ei voikaan olla koskaan täysin valmis. Myös Hokkanen (2009, 321-322) kuvaa valtaistumista ihannetilana tai ideana, johon jatkuvasti pyritään ja johon kuuluu jatkuva edistymisen tavoittelu, jolloin täydellistä valtaistumista ei koskaan ole mahdollistakaan saavuttaa. Hokkanen korostaakin prosessiajattelun teoreettista luonnetta. Amnon Boehm ja Lee Staples (2002, 457-458) tuovat esille sen, että asiakkaat kaipaavat yleensä konkreettisia tuloksia kun taas sosiaalityön ammattilaiset korostavat enemmän prosessinäkökulmaa ja sen arvoa sinänsä.

5.2 Sosiaalityöntekijän rooli asiakkaan valtaistumisessa

Kuten edellä on todettu, valtaistuminen on asiakaslähtöinen prosessi, joten sosiaalityöntekijän tehtävänä on olla enemmänkin mahdollistajan roolissa ja fasilitaattorina. Jäsennän tässä hieman, mitä tämä tarkoittaa, ja kuinka parhaiten tukea asiakasta valtaistumisprosessissa. Kirsi Juhila (2006, 118) toteaa, että silloin kun asiakkaan ja sosiaalityöntekijän suhde perustuu kumppanuussuhteeseen, sosiaalityötä voidaan kutsua osallistavaksi. Juhilan mukaan tällöin asiakas tuottaa prosessiin tärkeää tietoa itsestään, ja sosiaalityöntekijä tukee ja mahdollistaa asiakkaan elämänpoliittisia ratkaisuita. Valtaistumisen prosessi sosiaalityössä ei ole kuitenkaan aina näin harmoninen. Ole Petter Askheim (2003, 233) on todennut, että valtaistumisen ideologia kritisoi professioita, koska valtaistumisen lähtökohtana on juuri se, että ihmiset vapautuvat itse sortavista rakenteista, jota julkinen hallintokin omalta osin edustaa. Askheim (mt. 235)

toteakin, että ammattilaisten tulisi määritellä uudelleen ammatillinen roolinsa, jos he haluavat toteuttaa työssään valtaistumisen periaatetta.

Myös Robert Adams (2003, 163) toteaa, että asiakkaan ja sosiaalityöntekijän välinen suhde on valtaistumisen näkökulmasta usein problemaattinen. Asiakkaan valtaistuminen hankaloittaa Adamsin mukaan sosiaalityöntekijän työtä, koska hän itse ei ole enää kontrollissa asiakkaan asioissa, eikä asiakkaan kunnioitus ole enää auktoriteettiasemaan perustuva itsestänselvyys. Adamsin mukaan erityisesti käyttäjälähtöisten palveluiden kontrollin luovuttaminen asiakkaalle voi olla sosiaalityöntekijälle haastavaa. Sosiaalityöntekijä saattaa olla haluton jakamaan valtaa, mutta myös asiakas saattaa olla haluton aktivoitumaan niissä rajoissa, jotka sosiaalityöntekijä hänelle suo. Tällainen vastarinta on passiivista, mutta asiakas voi ottaa vastarinnassaan myös aktiivisemmän roolin, kuten tehdä valituksen tai pyytää lainopillista neuvoa juristilta tai kolmannen sektorin järjestöiltä.

Robert Mullaly ja Marilyn Dupré (2019, 283) ovat tutkineet valtaistumista rakenteellisen sosiaalityön näkökulmasta. He ovat todenneet, että sosiaalityössä on jatkuvasti läsnä erilaiset valta-asemat ja privilegit. Tämä ei heidän mukaansa tarkoita sitä, että sosiaalityöntekijä ei itse voisi olla alisteisessa asemassa, mutta jo pelkästään rakenteiden tasolla sosiaalityö ja sen organisaatiot ovat vallan suhteen asiakkaiden yläpuolella. Tämä vaatii sosiaalityöntekijöiltä erityistä huomioita, jotta asiakkaan valtaistumista voitaisiin aidosti tukea.

Parisuhdeväkivallan uhrin ovat sorrettuja niin puolisoidensa toimesta, kuin useimmiten myös sortavan yhteiskuntarakenteen näkökulmasta. Jotta valtaistuminen voisi tapahtua heidän elämässään, tulee valtaistumisprosessissa ottaa kantaa myös sen rakenteelliseen puoleen. Valtaistuminen ei voikaan tapahtua rakenteista irrallaan, kuten Marjo Kuronen (2004, 286-288) huomauttaa. Kuronen kuvaa sosiaalityön valtaistumisen eettisenä ongelmana esimerkiksi sitä, kuinka parisuhdeväkivallasta kärsivä pienten lasten perheen äiti ei voi yksinään päättää itsensä ja lastensa lähtemisestä

tai jäämisestä väkivaltaiseen perheyksikköön. Lastensuojelun sosiaalityön tulee pitää huolta lasten oikeuksista, vaikka se onkin naisen valtaistumisprosessin kannalta hankalaa. Kuronen peräänkuuluttaa keskustelua siitä, mitä valtaistuminen erityisesti sosiaalityön feministisenä tavoitteena voisi merkitä.

Mullaly ja Dupré (2019, 288-290) erittelevät keinoja haastaa sosiaalityössä läsnäolevia sortavia rakenteita ja epätasa-arvoa. Heidän mielestään on tärkeää tunnustaa sortavien rakenteiden ja etuoikeuksien olemassaolo yhteiskunnassa ja kiinnittää niihin aktiivisesti huomioita. On tärkeää kuunnella tarkkaavaisesti, mitä sanottavaa asiakkaalla on ja miten hän itse sanallistaa ja kokee oman asemansa. Lisäksi on tärkeää toimia sortavia rakenteita vastaan. Sortavista rakenteista tulee puhua ja niistä tulee uskaltaa poiketa, vaikka se aiheuttaakin usein epämukavuutta myös työntekijässä itsessään. Myös järjestelmän kritiikki ja muutosehdotukset tulee uskaltaa tuoda avoimesti esiin, sillä niiden avulla pystymme paremmin näkemään sen, että sortaville rakenteille on olemassa vaihtoehtoja. Adams (2003, 173) toteaa, että suhde asiakkaan ja työntekijän välillä voi olla myös molemmin puolin valtaistava. Myös työntekijä voi saada paljon tietoa ja oivalluksia asiakaslähtöisen tekemisen seuraamisesta ja toiminnan tukemisesta. Työntekijän tulisikin tarjota ammatillista apua vaarantamatta asiakkaiden omaehtoista toimintaa. Myös sosiaalityöntekijälähtöisen fasilitoinnin tulisi olla tarkoituksenmukaista ja harkittua.

Askheim (2003, 236-237) korostaa sitä, että sosiaalityöntekijän tulee olla erityisen herkällä heikoimmassa asemassa olevien auttamisen kanssa. Jos ammattilainen vetäytyy liikaa, eikä anna riittävää tukea, ei valtaistumistakaan pääse syntymään, vaan ihminen saattaa tuntea jääneensä vaille riittävää apua. Askheimin mukaan valtaistumiseen pyrkivän sosiaalityön tuleekin toimia asiakkaan parhaan edun periaatteen mukaisesti ja tiedostaen sen, että eri asiakkaat saattavat tarvita eri määrän tukea. Valtaistumiseen pyrkivä sosiaalityö ei siis voi Askheimin mukaan koskaan täysin vapautua tietystä vallan epätasa-arvoisesta rakenteesta, vaan valtaistuminen tulee nähdä

henkilön tai yhteisön omana saavutuksena, jossa sosiaalityöntekijä voi toki auttaa ja havahduttaa huomaamaan epätasa-arvoisen tilanteen.

6 TUTKIMUSKYSYMYS JA TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tässä tutkimuksessa haluan tarkastella traumainformoitua työtettä parisuhdeväkivallan uhrien auttamisessa erityisesti valtaistumisen näkökulmasta. Siksi olen muodostanut tutkimuskysymykseni seuraavasti: Millä tavoin traumainformoitu työote edesauttaa ja tukee parisuhdeväkivallan uhrin selviytymistä ja valtaistumista sosiaalityön kontekstissa?

Tutkimuksen tarkoitus on siis kartoittaa aiheesta tehdyn tutkimuksen valossaan sitä, millä tavoin ja missä määrin erilaisissa traumainformoidun työtteen tai lähestymistavan malleissa voidaan osoittaa valtaistumisessa auttavaa tukea parisuhdeväkivallasta selviytyneille. Tutkimus toteutetaan kirjallisuuskatsauksena.

6.1 Kirjallisuuskatsaus metodina

Hanna Vilka (2023, 11-15) kuvaa kirjallisuuskatsausta tutkimustavaksi, jossa tutkintaan muiden tekemiä alkuperäistutkimuksia. Tavoitteena on luoda kokonaiskuva tutkittavasta aiheesta ja eräänlainen synteesi aiemmasta tutkimuksesta. Vilkan mukaan kirjallisuuskatsausta kuvaa kurinalaisuus, kriittisyys ja systemaattisuus. Tavoitteena on järjestelmällinen työskentely, jonka perusteella tutkimuksen tulos olisi mahdollisimman hyvin toistettavissa. Tutkimuksen teossa kulkee Vilkan mukaan rinnakkain sekä tieteellinen että luova prosessi. Vilka kuvaa kirjallisuuskatsausta prosessina, jossa systemaattisella tavalla kerätyistä tiedoista muodostetaan luovalla

tavalla uudenlainen tiedon kokonaisuus. Koko prosessin läpi tutkija noudattaa kriittisyyttä ja reflektoi omaa tekstiään ja toimintaansa.

Tämä opinnäytetyö noudattelee narratiivisen kirjallisuuskatsauksen tapaa, jossa tavoitteena on tuottaa kokonaisnäkemys tai tiivistys tiettyyn aihealueeseen tehdystä tutkimuksesta. Narratiivinen tai kuvaileva kirjallisuuskatsaus pyrkii ilmiön ymmärtämiseen sekä tiedon laajentamiseen ja kokoamiseen. Tutkija yhdistelee aineistosta tekemiään havaintoja ja oivalluksia ja näin pyrkimyksenä on uudenlaisen teorian ja synteessin muodostus. Narratiivinen kirjallisuuskatsaus on muita kirjallisuuskatsauksen tyyppisiä vapaampi tiedonhaun ja aineiston valintakriteerien suhteen, mikä antaa tilaa tutkijan omalle kiinnostukselle. Tämä voidaan nähdä myös narratiivisen kirjallisuuskatsauksen heikkoutena, sillä tiedonhaku on paljon riippuvaisempi tutkijan omista ennakkokäsityksistä ja subjektiivisesta katsantokannasta. (Vilkkä 2023, 20-23.)

6.2 Aineiston keruu

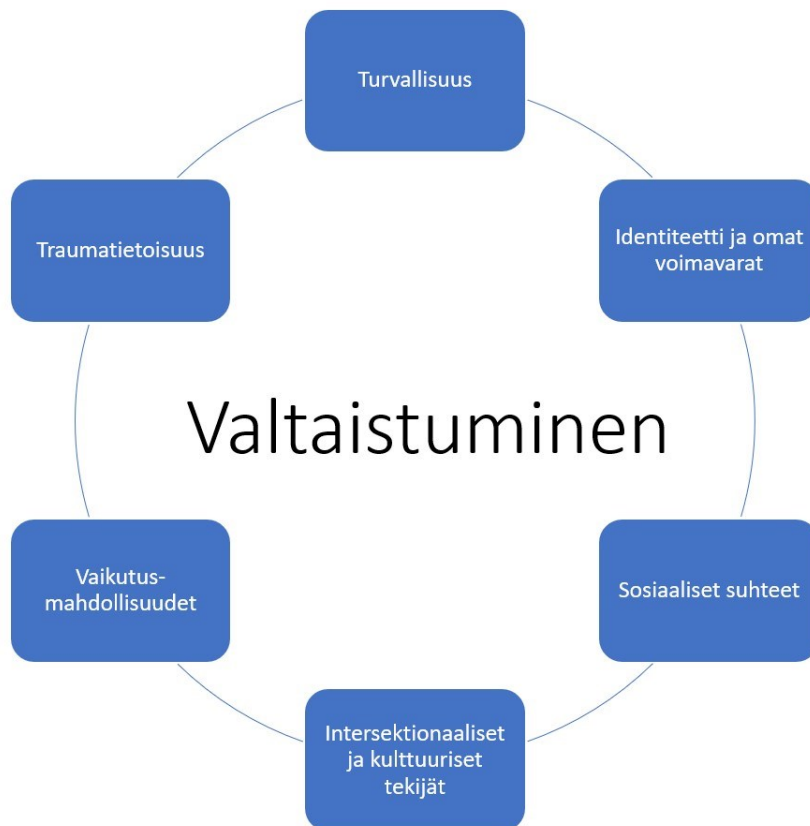
Aineiston keruu osoittautui haastavaksi, koska suomenkielistä tutkimusta ei aiheestani ollut juuri tarjolla. Yritin tehdä hakuja suomalaisten yliopistojen tietokannoista (esim. JYKDOK), mutta en löytänyt tutkimukseeni sopivaa aineistoa. Tein hakuja myös Google Scholarissa, jonka avulla ja osittain myös lumipallo-otannalla löysin lopulta riittävästi tieteellisiä julkaisuita aiheesta. Hakusanoina olen käyttänyt seuraavia termejä: trauma-informed practice, trauma-informed care, social work, domestic violence ja intimate partner violence. Aineiston olen valikoinut valitsemalla ensin otsikkotasolla aiheeseen sopivat artikkelit, ja sen jälkeen valikoinut näistä abstraktien perusteella eniten omaan teemaani sopivimmat. Olen pyrkinyt löytämään aineistoksi artikkeleita, jotka käsittelevät traumainformoidun työtteen käyttämistä parisuhdeväkivallan uhrien kanssa tehtävässä sosiaalityössä. Aineistossani on 12 artikkelia, joista 11 on vertaisarvioituja tieteellisiä artikkeleita ja yksi tutkimusraportti. Osassa

artikkeleita näkökulma on jonkun tietyn parisuhdeväkivaltaa kokevan asiakassegmentin, kuten päihteidenkäyttäjien tai vammaisten asiakkaiden tarpeissa ja joissain artikkeleissa traumainformoitua työtapaa tarkastellaan puolestaan eri työskentelyympäristöissä tai osana muuta työskentelytapaa. Kaikissa artikkeleissa on kuitenkin joko kokonaan tai osittain kyse parisuhdeväkivallan uhrien kanssa tehtävästä työstä.

7 VALTAISTUMINEN TRAUMAINFORMOIDUSSA SOSIAALITYÖSSÄ

Valtaistuminen läpäisee teemana koko traumainformoidun työotteen. Tämä korostuu entisestään, kun työskennellään parisuhdeväkivallan uhrien parissa. Judith Hermanın (2022, 191) mukaan vallan ja kontrollin palauttaminen tulisikin olla ohjaava periaate lähisuhdeväkivallasta selvinneiden uhrien kanssa työskenneltäessä. Analysoin seuraavassa traumainformoitua työotetta käsitteleviä artikkeleita valtaistumisen näkökulmasta tarkemmin. Kiinnitän erityistä huomiota siihen, miten parisuhdeväkivallasta selvinneet hyötyvät traumainformoidusta työotteesta nimenomaan valtaistumisen saavuttamisessa ja alisteisesta asemasta irti pääsemisessä ja mitä keinoja sosiaalityöntekijällä voi olla tämän tavoitteen saavuttamisen tukemisessa.

Olen kategorisoinut aineistossa esiin tulleita traumainformoidun työotteen eri aspekteja valtaistumisen näkökulmasta. Hahmottelin valtaistumisen ympärille kuusi keskeistä elementtiä, joiden katson tukevan parisuhdeväkivallan uhria traumainformoidun valtaistumisen polulla (kuvio 1). Nämä elementit ovat *turvallisuus, traumatietoisuus, identiteetti ja omat voimavarat, vaikutusmahdollisuudet, sosiaaliset suhteet sekä intersektionaaliset ja kulttuuriset tekijät*. Esittelen tämän luvun alaluvuissa tarkemmin näitä elementtejä ja sitä, miksi ne ovat valtaistumisen kannalta olennaisia tekijöitä silloin, kun työskennellään parisuhdeväkivallan uhrien kanssa.

KUVIO 1. Traumainformoidun työtteen aspektit valtaistumisen näkökulmasta

7.1 Turvallisuus traumainformoidun työn ydinarvona

Turvallisuus on traumainformoidun työn ydinarvo, ja tämä kävi hyvin ilmi jokaisessa aineistoni artikkelissa (esim. Anyikwa 2016, 488; Wilson, Fauci & Goodman 2015, 589-590; Shier & Turpin 2017, 610). Turvallisuutta käsitellään aineistossa hyvin monesta eri näkökulmasta, ja sen vuoksi tämän työn käsitys turvallisuudesta on varsin laaja. Käsitän tässä työssä turvallisuutena paitsi fyysisen turvallisuuden niin myös emotionaalisen, psykologisen ja taloudellisen turvallisuuden. Avaan seuraavassa sitä, miksi turvallisuuden käsite on niin laaja etenkin parisuhdeväkivallan uhrin kanssa työskennellessä.

Hilary Abrahams (2010, 22-23) pureutuu parisuhdeväkivallan vaikutuksiin käyttämällä hyväksi Abraham Maslow'n käsitystä tarpeiden hierarkiasta. Maslow'n tarvehierarkian mukaan ihmisen perustarpeiden, kuten ravinto, uni ja riittävä turvallisuus, on täytyttävä ensin, jotta korkeamman tason tarpeet, kuten itsensä kehittäminen ja terveiden sosiaalisten suhteiden ylläpitäminen mahdollistuvat. Abrahamsin mukaan parisuhdeväkivalta romuttaa tämän järjestyksen täysin, koska parisuhdeväkivallan uhrilta viedään oikeus identiteettiin, omiin mielipiteisiin ja turvallisuuteen. Joskus jopa perustarpeet, kuten ruoka, raha ja katto pään päällä saattavat vaarantua. Tästä syystä parisuhdeväkivallan uhrin kanssa työskenneltäessä on Abrahamsin (emt. 49) mukaan tärkeää lähteä työstämään ensin käytännön asiat erityisesti fyysisen ja taloudellisen turvallisuuden osalta kuntoon. Esimerkiksi taloudellisen avun ja asumisasioiden järjestämistä apua kaivataankin hänen mukaansa yleensä kiireisimmin. Abrahams nostaa esille myös sen, kuinka työntekijän apu ja aktiivisuus toimivat esimerkkinä ja valtaistavat uhria toimimaan myös itse omien asioiden eteen.

Käsitys turvallisuuden osa-alueiden tärkeydestä traumainformoidussa työotteesta käy ilmi myös aineistosta: Anyikwa (2016, 488) toteaa, että fyysisen ja emotionaalisen turvallisuuden tunne on edellytys traumasta toipumiselle. Shier ja Turpin (2017, 614-615) jakavat puolestaan turvallisuuden viiteen osa-alueeseen, jotka ovat fyysinen turvallisuus, luottamuksellisuus, työntekijöiden tarjoama tuki, sääntöjen toimeenpano ja vertaistuki. Shierin ja Turpinin turvallisuuskäsityksessä korostuvat fyysisen turvallisuuden ja koskemattomuuden lisäksi ihmissuhteissa esiin tulevat turvallisuusaspektit kuten luottamuksellisuus ja organisatoriset aspektit, kuten sääntöjen muodostamat puitteet. Shier ja Turpin (emt. 615-616) rakentavat edelleen käsitystä luottamuksesta turvallisuuden lujittajana ja toteavat, että jotta asiakas pystyy jakamaan itselleen epämurkavalta tai vaikealta tuntuvia asioita, tulee turvan ja luottamuksen olla riittävällä tasolla.

Wilson, Fauci ja Goodman (2015, 589) painottavat fyysistä ympäristöä, henkilökunnan käyttäytymistä ja järjestelmän toimintamalleja emotionaalisen turvallisuuden vahvistajana. Heidän mukaansa fyysinen ympäristö tulisi suunnitella niin, että se minimoisi traumaan liittyvää stressiä laukaisevat asiat. Tämä tarkoittaa siis esimerkiksi tilojen sisustamista kodinomaisiksi, riittävää valaistusta ja mahdollisuutta vetäytyä rauhalliseen tilaan. Ward-Lasher, Messing ja Stein-Seroussi (2017, 207) korostavat myös fyysisen ympäristön turvallisuutta. He tuovat kuitenkin esille myös turvallisuuden taloudellisen aspektin: väkivallan ollessa luonteeltaan taloudellista, on tärkeää kiinnittää huomiota myös taloudelliseen selviämiseen ja taloustaitojen omaksumiseen fyysisesti turvallisten puitteiden lisäksi. Holopainen, Maanmieli ja Kortesoja (2021, 19-20) korostavat Bloomin ja Farragherin (2013) tavoin käsitystä turvallisuudesta tärkeänä elementtinä traumaattisia kokemuksia, kuten parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten kanssa työskennellessä. He tuovat esille fyysisen turvallisuuden haasteita, kuten koronan ja maskien tuoman turvattomuuden tunteen.

Fyysisen ympäristön lisäksi turvallisuuden tunteelle merkityksellisiä ovat sosiaalisten suhteiden turvallisuus. Voidaan puhua myös emotionaalisesta ja psykologisesta turvallisuudesta. Näillä tarkoitetaan tilannetta, jossa henkilö kokee ympäristön ja siinä olevat ihmiset riittävän turvallisiksi omien tunteiden näyttämiseksi tai oman mielipiteen ilmaisulle. Wilsonin, Faucin ja Goodmanin (2015, 589-590) mukaan henkilökunnan tulisi omaksua tuomitsematon asenne ja hyväksyä asiakkaan kertomus ja vastaukset sellaisenaan. Asiakkaalle tulisi antaa tilaa kertoa asioista omaan tahtiin tai olla kertomatta, jos siltä tuntuu. Ward-Lasher, Messing ja Stein-Seroussi (2017, 207) tuovat myös esiin luottamuksellisen suhteen rakentamisen traumainformoidun työotteen ydinkomponenttina. Asiakkaan ja työntekijän välisen suhteen laatu heijastuu suoraan työstä saatavien tulosten laatuun. Siksi hyvän ja luottamuksellisen suhteen saavuttaminen on niin tärkeää traumainformoidussa työotteessa. Holopainen, Maanmieli ja Kortesoja (2021, 17-19) tuovat esille psykologisen turvallisuuden tärkeyttä

myös ryhmien kanssa työskenneltäessä. Heidän mielestään on tärkeää luoda luottamuksellinen ja kunnioittava ilmapiiri, jotta vaikeiden tunteiden ja reaktioiden käsittely on mahdollista. Olennaista on ohjaajien hyväksyvä läsnäolo ja sen varmistaminen, että kaikki todella tulevat kuulluksi.

7.2 Traumatietyoisuus ja traumasta selviytyminen

Jos turvallisuus on traumainformoidun työn ydinarvo, on traumasta selviytyminen sen keskeisin päämäärä. Elliot ja kumppanit (2005, 465) korostavat sitä, että trauman ja sen vaikutusten ymmärtäminen on edellytys sille, että asiakkaan ongelmat validoidaan ja tunnustetaan ja hän voi lähteä työstämään keinoja traumasta selviytymiseen yhdessä ammattilaisten kanssa. Ward-Lasher ja kumppanit (2017, 208) tuovat esille myös asiakkaiden tietoisuuden lisäämisen traumasta ja sen vaikutuksista. Näin asiakas oppii ymmärtämään, mitkä asiat voivat laukaista traumaattisen stressireaktion ja miten selviytyä tällaisessa tilanteessa. Tämä lisää asiakkaan minäpystyvyyden tunnetta, johon myös Sullivan, Goodman, Virden, Storm ja Ramirez (2018, 568) ovat kiinnittäneet huomiota. He havaitsivat kyselytutkimuksessaan, että traumainformoitua työtettä noudattavissa turvataloissa asiakkaat kokivat huomattavasti enemmän minäpystyvyyden tunnetta lähtiessään turvatalosta kuin sinne saapuessaan. Tämän todetaan tutkimuksessa olevan osittain juuri traumatietyoisuuden ja trauman oireiden ymmärtämisen seurausta. Lisäksi traumatietyoisuuden lisääminen auttaa normalisoimaan traumaperäisiä reaktioita ja vähentää tätä kautta traumaan liittyvään hämmennystä ja häpeää (Phillips et. al. 2015, 4).

Mikäli trauman aiheuttamia oireita ei ymmärretä, on riskinä, että asiakkaan käytöstä pidetään ongelmallisena (Phillips et. al. 2015, 4). Lisäksi on riskinä, että asiakas traumatisoituu uudelleen. Elliot ja kumppanit (2005, 467-468) toteavat, että kun tiedostaa vallan väärinkäytön vaikutukset, on selkeää ymmärtää, kuinka avunhakijan ja

avunantajan välinen vallan epätasa-arvo voi olla uhkaava väkivaltaa kokeneelle henkilölle ja aiheuttaa traumakokemuksen nousemisen pintaan.

Wilson, Fauci ja Goodman (2015, 591) korostavat sitä, että erityisesti parisuhdeväkivallan luonnetta ja vaikutuksia olisi hyvä opettaa asiakkaille. Tämä auttaa heidän mukaansa asiakkaita tulemaan tietoisiksi omista ja puolison reaktioista ja valtaistumaan. Tiedon ja tiedostamisen merkitys valtaistumisen prosessissa on olennainen myös Paulo Freiren (2005, 114-115) mukaan. Hänen mukaansa sorrettujen tieto on usein pirstaloitunutta, ja vasta kunnollisen kokonaiskäsityksen luomisen kautta on mahdollisuus suhtautua kriittisesti ympäröivään todellisuuteen.

7.3 Kuka minä olen ja mihin minä pystyn? - Identiteettiä työstämässä

Parisuhdeväkivallan uhrien parissa työskenneltäessä on tärkeää keskittyä väkivalta irti pääsemisen ja sen vaikutusten minimoimisen lisäksi myös henkilön omaan identiteettiin ja sen vahvistamiseen. Shanti Kulkarni (2018, 56) tuo esille artikkelissaan sen, että parisuhdeväkivallan uhrit kokevat sosiaalipalveluissa usein tärkeimmiksi onnistumisiksi asioita ja saavutuksia, jotka tukivat parisuhdeväkivaltaan liittymättömyyttä positiivista identiteettiä. Sen sijaan palveluiden työntekijät pitivät merkittävimpinä saavutuksina muutoksia, jotka liittyivät nimenomaan väkivaltaiseen parisuhteeseen.

McConnell ja Phelan (2022, e5162) puhuvat artikkelissaan ”merkitystyöstä”, jossa asiakkaan tulee muodostaa käsitys maailmasta, joka toisaalta on mahdollistanut heidän joutumisensa väkivallan uhriksi, mutta myös mahdollistaa positiivisen ja suhteellisen turvallisen käsityksen itsestä ja maailmasta. Tässä merkitystyössä ammattilaiset voivat auttaa asiakasta luomaan narratiivia omasta arvosta, taidoista ja kyvyksistä.

Wilson, Fauci ja Goodman (2015, 590) korostavat työntekijän velvollisuutta rohkaista asiakasta kertomaan oma tarinansa. Työntekijä ottaa tuomitsemattoman kuuntelijan rooli, jolloin asiakas pääsee itse kertomaan ja muotoilemaan tarinansa. Wilsonin ja Goodmanin mukaan on tärkeää, että asiakas päättää, mitä asioita hän haluaa sisällyttää tarinaansa ja mitä ei. Tämä on hyvä esimerkki paitsi valtaistavasta työtavasta, niin myös siitä identiteettityöstä, jota parisuhdeväkivallan uhri joutuu tekemään löytääkseen oman äänensä ja minuutensa uudestaan.

Wilson, Fauci ja Goodmanin (2015, 592-593) mukaan työntekijöiden ei tulisi tehdä oletuksia asiakkaiden identiteetistä, vaan suhtautua asiakkaisiin ja heidän persooniinsa ja tilanteisiinsa avoimesti. Asiakkaiden vahvuuksien löytäminen ja niiden vahvistaminen identiteettityössä on tärkeä osa valtaistumista. Tähän kuuluu esimerkiksi selviytymisessä tarvittavat taidot, resilienssi ja johtajuustaidot.

7.4 Vaikutusmahdollisuudet osana traumainformoitua työtettä

Vaikutusmahdollisuuksien lisääminen on yksi tärkeimmistä keinoista auttaa väkivallan uhria valtaistumisen tiellä, ja se nousikin esiin suurimmassa osassa aineistoni artikkeleita. Elliot ja kumppanit (2005, 466) toteavat, että valtaistuminen ja oman elämän hallintaan ottaminen voivat tapahtua ainoastaan henkilökohtaisesti koetun valinnanmahdollisuuden ja kontrollin kautta. Siksi on tärkeää, että parisuhdeväkivaltaa kokenut asiakas pääsee tekemään päätöksiä itseensä kohdistuvissa asioissa. Shier ja Turpin (2017, 616-617) erittelevät valinnanmahdollisuuksia neljään eri kategoriaan, jotka ovat yksilölliset tarpeet, osallistuminen, mahdollisuudet ja fokus. Asiakkaalla tulisi heidän mukaansa olla mahdollisuus tuoda esille yksilölliset tarpeensa toimenpiteiden suunnittelussa ja eri aktiviteetteihin osallistumisessa sekä myös osallistumisen muodossa. Myös erilaisten mahdollisuuksien löytäminen ja niihin tarttuminen on tärkeä vaikuttamisen muoto. Lopuksi Shier ja Turpin toteavat, että on myös tärkeää, että asiakas

saa päättää, mihin asioihin työskentelyssä keskitytään. Näin on mahdollista myös antaa tukea juuri niihin asioihin, joihin asiakas sitä tarvitsee. Wilson, Fauci ja Goodman (2015, 590) lisäävät vielä, että vaikutusmahdollisuudet auttavat asiakasta tuomaan esille myös eriäviä mielipiteitä, ja ne antavat asiakkaalle tunteen, että heidän mielipiteellään on merkitystä.

Joskus vaikutusmahdollisuuksien antaminen on hankalaa ja vastoin työntekijän omaa näkemystä oikeasta toimintatavasta. Anyikwa (2016, 489) kuitenkin muistuttaa, että asiakkaalla on viime kädessä oikeus päättää omista asioistaan ja esimerkiksi siitä, koska lähteä väkivaltaisesta parisuhteesta. Hän korostaakin sitä, että sosiaalityötä tulisi tehdä aina asiakkaan lähtökohdista käsin. Tämän toteutuessa myös asiakkaan ääni pääsee parhaiten kuuluville. Sosiaalityöntekijälle tämä asiakkaan vaikutusvallan ja valtaistumisen tavoite voi olla joskus haastava, sillä asiakkaan tahto ja mielipide ei aina ole lainsäädännön ja sosiaalityön etiikan mukaista, ja tällöin työntekijä joutuu joskus toimimaan vastoin asiakkaan tahtoa (Askheim 2003, 234). Myös Ballan ja Freyer (2017, 138) tuovat esille sen, kuinka etenkin vammaiset naiset usein syrjäytetään heihin liittyvässä päätöksenteossa, vaikka heillä olisi kyky tehdä päätöksiä omasta puolestaan. Heidän mielestään asiakkaan tulisi saada valita häntä koskevat palvelut niin pitkälle, kun se on mahdollista. Tämä lisää asiakkaan vallantunnetta ja antaa asiakkaalle kontrollin siitä, minkälaista apua asiakas todella tarvitsee.

7.5 Sosiaaliset suhteet ja yhteistyö valtaistumisen apuvälineenä

Sosiaalinen vuorovaikutus on tärkeässä roolissa traumainformoidussa työtöteessä. Wilson, Fauci ja Goodman (2015, 590-591) korostavat terveiden suhteiden muodostamista asiakkaiden välille sekä asiakkaiden ja henkilökunnan välille. Heidän mielestään henkilökunnan aktiivinen läsnäolo ja asiakkaiden empaattinen kuunteleminen ovat avainasemassa hyvän asiakassuhteen luomisessa. Henkilökunnan tulisi myös

luoda mahdollisuuksia vertaistukeen ja asiakkaiden välisten suhteiden ylläpitoon sekä tukea asiakkaita positiivisen vanhempi-lapsisuhteen luomisessa ja ylläpidossa. Myös yhteydet ja suhteet oman yhteisön kanssa nähdään tärkeinä. Wilsonin ja kumppaneiden mielestä sosiaaliset suhteet tukevat asiakasta luonnollisesti valtaistumisessa ja oman aseman löytämisessä yhteisössä ja sosiaalisessa piirissä. Myös vertaistuki nousi tuen muotona esiin aineistoni tutkimuksissa. Anyikwa (2016, 488) toteaa väkivallasta toipumisen olevan interaktiivinen prosessi ja erilaiset ryhmätyöskentelyn tavat ovat erityisen hedelmällisiä vertaistuen antamisessa.

McConnell ja Phelan (2022, e5162) tuovat esille sen, että vahvat sosiaaliset suhteet suojelevat asiakasta väkivallalta sekä sen aiheuttamalta traumaattiselta stressiltä. He toteavat myös, että väkivaltaisen suhteen jälkeen monet sosiaaliset suhteet joutuvat uudelleenmäärittelyn kohteeksi, ja tässä työntekijät voivat tukea asiakasta. Omien rajojen määrittäminen ja väkivaltaisen suhteen aiheuttamien vahinkojen korjaaminen ovat myös tärkeitä askeleita kohti valtaistumista. Erityisesti sosiaalisten suhteiden ja yhteiskunnallisen aseman vahvistaminen on tärkeää naisille, keillä on avuntarvetta esimerkiksi vammaisuuden vuoksi (Ballan & Freyer 2017, 136-137; Connell & Phelan 2022, e5162).

Shier ja Turpin (2017, 617-618) erittelivät tarkemmin yhteistyön ja hyvien suhteiden merkitystä valtaistumiselle. Heidän mukaansa monille asiakkaille henkilökunnan toteuttama yhteistyön malli on ensimmäinen kokemus aidosti luotettavasta kumppanuudesta. Tämä auttaa asiakkaita oppimaan myös tulevissa suhteissa hyödyllisiä taitoja, kuten tasapuolisen keskustelun, kompromissien tekemisen ja omista rajoista kiinni pitämisen taitoja. Shier ja Turpin jaottelevat yhteistyön viiteen eri aspektiin. Palautteen antaminen ja saaminen ovat olennaisia taitoja, ja on tärkeää ymmärtää palautteen merkitys ohjaavana, ei pakottavana tuen muotona. Suunnittelu on toinen Shierin ja Turpinin esiin tuoma aspekti. Yhteistyössä tehtävän suunnittelun kautta asiakas voi ottaa oman elämänsä hallintaan ja kuitenkin saada siihen tarvittavaa tukea

ammattilaiselta. Kolmas yhteistyön aspekti on tavoitteiden asettaminen, joka on suunnittelun luontainen lopputulos. Neljäs yhteistyön aspekti on erityisyys, joka tulee hyvin esille, kun pohditaan sitä, kuinka erilaisista elämäntilanteista, sosioekonomisista asemista ja muista lähtökohdista parisuhdeväkivallan uhreja voi tulla. Näin ollen yhteistyössä tulee aina huomioida asiakkaan erityiset tarpeet. Viimeinen yhteistyön aspekti on asiakas-työntekijä-suhteessa se olennaisin, eli tuki. Tuen saamisen mahdollisuus on erittäin tärkeä aspekti henkisesti ja fyysisesti nujerretun asiakkaan valtaistumisessa.

Myös Elliot ja kumppanit (2005, 466) tuovat esille ihmissuhteiden parantavan voiman. Heidän mukaansa parisuhdeväkivaltaa kokeneiden asiakkaiden kanssa on tärkeää muodostaa turvallisia, ennustettavia, väkivallattomia, syyttelemättömiä ja häpäisemisestä vapaita ihmissuhteita. Henkilökunnan on myös huomioitava asiakas-ammattilaissuhteen vääjäämätön valtaepätasapaino ja parhaansa mukaan madallettava suhteen hierarkiaa. Lisäksi Elliot ja kumppanit toteavat, että pakottavassa suhteessa aiemmin olleet naiset ovat taipuvaisia noudattamaan heille esitettyjä neuvoja ja ehdotuksia. Siksi on erityisen tärkeää korostaa asiakkaan oikeutta kieltäytyä ja esittää myös omia vaatimuksia ja mielipiteitä häneen kohdistuviin toimenpiteisiin. Tämä haastaa myös sosiaalityöntekijää asiakkaan valtaistumisen tukijana, kuten Adams (2003, 163) toteaa.

Parisuhdeväkivallan uhrien kohdalla erityisen tärkeää on huomata yhteistyön ja sosiaalisten suhteiden vaikutusten kaksi puolta: toisaalta niihin voi tukeutua, ja toisaalta niistä voi oppia ja löytää keinoja tuoda oma ääni kuuluville. Ward-Lasher, Messing ja Stein-Seroussi (2017, 210) tuovat esille esimerkin siitä, kuinka työntekijöiden positiivinen suhtautuminen itsestä huolen pitämiseen auttaa myös asiakkaita pitämään omasta hyvinvoinnistaan parempaa huolta. Traumainformoidun organisaation sydän on siinä toimivien ihmisten välisissä suhteissa, jolloin myös työntekijöiden hyvinvointi on oleellisen tärkeää.

7.6 Intersektionaaliset ja kulttuuriset tekijät parisuhdeväkivallan uhrin valtaistumisessa

Vammaisuus, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluminen tai vähemmistö-kulttuuriin kuuluminen ovat tekijöitä, jotka vaikuttavat ihmisen arkeen ja näin ollen myös traumasta selviytymiseen ja valtaistumisen kokemukseen. Osa tutkimusaineis-toni artikkeleista perehtyivät erityisesti erilaisten vähemmistöjen erityispiirteisiin pa-risuhdeväkivallan uhrien ja traumainformoidun työotteen kontekstissa, ja erittelen tässä löydöksiäni valtaistumisen valossa. Ballan ja Freyer (2017, 132) toteavat, että vammaiset naiset ovat erityisen haavoittuvassa asemassa parisuhdeväkivallan kon-tekstissa. Fyysinen ja taloudellinen riippuvaisuus partnerista, vammaisuuden sosiaa-lisen stigman aiheuttama huono itsetunto ja rajoittuneet sosiaaliset kontaktit ovat ris-kitekijöitä, jotka lisäävät väkivallan kohteeksi joutumisen todennäköisyyttä. McCon-nell ja Phelan (2022, e5156, e5159) toteavat, että vammaiset tarvitsevat muuhun väes-töön verrattuna enemmän tukea jokapäiväisessä elämässään. Tämä ei kuitenkaan tar-koita, että he eivät voisi kokea valtaistumista. McConnell ja Phelan käyttävät tutki-muksessaan relationaalisen autonomian käsitettä. Sen mukaan autonomia tapahtuu suhteessa muihin ihmisiin ja ympäristöön, ja se on erityisen tärkeää näkökulma tukea tarvitsevien asiakkaiden kanssa työskenneltäessä. Autonomia on erotettava itsenäi-syyden vaatimuksesta, ja asiakkaan valtaistuminen manifestoituukin ennen kaikkea sisäisenä tunteena autonomisuudesta.

Scheer ja Poteat (2021, 6684-6685) ovat tutkineet parisuhdeväkivaltaa kokenei-den seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden kokemuksia trau-mainformoidusta lähestymistavasta sosiaali- ja terveydenhuollossa. He tuovat tulok-sissaan esille, että traumainformoidun työotteen avulla voidaan tehokkaasti auttaa myös vähemmistöihin kuuluvia asiakkaita valtaistumaan. On tärkeää validoida hei-dän identiteettinsä ja pyrkiä lieventämään vähemmistöön kuulumisen aiheuttamaa

stressiä ottamalla huomioon vähemmistöihin liittyvät erityisyydet ja välttämällä enemmistöoletuksia (esim. oletus heteroseksuaalisuudesta).

McConnell ja Phelan (2022, e5160) nostavat esiin keinoja, jolla sosiaaliset suhteet ja ihmisten väliset yhteydet tekevät autonomian mahdolliseksi myös marginaalissa oleville tai enemmän tukea tarvitseville asiakkaille. He toteavat, että refleksiivisyys mahdollistaa työntekijän oman aseman ja kulttuurisen taustan tiedostamisen ja tämän heijastamisen asiakkaan asemaan. On tärkeää huomioida jokaisen asiakkaan erityisyys, tarpeet, voimavarat ja rajoitteet, jotta voimme auttaa ja tukea oikealla tavalla. Vammaisen henkilön tunnustaminen tasa-arvoiseksi puhekumppaniksi ja päätöksentekijäksi on luonnollinen seuraus refleksiivisestä ajattelusta. Tasa-arvoisuuden tunnustaminen johtaa asiakkaan itsetuntemuksen ja itsekunnioituksen kasvuun ja solidaarisuuteen. Solidaarisuus on toiseuttamisen vastakohta, ja se tarkoittaa asiakkaan tilanteen ja tavoitteiden ymmärtämistä ja yhteistä työskentelyä asiakkaan kanssa näitä tavoitteita kohti.

Ballan ja Freyer (2017, 134) toteavat, että myös rakenteellisia esteitä tulee poistaa, jotta marginaalissa olevia uhreja voidaan auttaa. He toteavat, että esimerkiksi terveydellisten, taloudellisten ja sosiaalisten aspektien pitää olla turvattu, jotta uhri uskaltaa ilmoittaa väkivallasta. Tietoisuutta kulttuurisista tekijöistä tulee myös lisätä, ja ymmärtää myös se, että vähemmistöt eivät ole homogeenisiä joukkoja, vaan myös tuen tarpeet eriävät suuresti, ja jokainen parisuhdeväkivallan uhri tuleekin ottaa vastaan yksilönä, eikä vain ryhmänsä edustajana.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Parisuhdeväkivalta pitää sisällään uhrin kokonaisvaltaisen alistamisen. Psykiatri Judith Herman (1992/2022, 112) toteaa, että parisuhdeväkivaltatilanteissa uhri

alistetaan jatkuvasti psykologisesti traumaattisilla kokemuksilla, häneltä viedään kokemus vallasta ja minuudesta suhteessa toisiin. Koska parisuhdeväkivalta sisältää niin voimakkaasti alistavia elementtejä, halusin valita tutkimukseni näkökulmaksi juuri sen, miten parisuhdeväkivallan uhri voisi valtaistua, ja saada takaisin kontrollin omasta elämästään.

Valtaistumisen prosessinäkökulma soveltui mielestäni hyvin parisuhdeväkivalta irti pääsemisen tarkasteluun. Mann Hyung Hurin (2006, 528-529) muotoilemat valtaistumisen vaiheet alkavat parisuhdeväkivaltatapauksessa tilanteesta, joka on pikkuhiljaa saavutettu varsin kokonaisvaltainen sörön ja alistamisen tila. Henkilö havahtuu alisteiseen asemaansa ja ymmärtää, että puolison toteuttama väkivalta ei ole itsestä johtuvaa, vaan väkivaltaan on syynä alistava puoliso. Havahtumisen jälkeen väkivaltaa kokenut kertoo tilanteestaan ja alkaa hakea apua ensin läheisiltään ja mahdollisesti ulkopuolisilta toimijoilta, kuten poliisi tai turvakoti. Lopulta valtaistumisen prosessi etenee väkivallasta irtautumiseen ja uuden elämän ja toimijuuden luomiseen. Halusin tutkia aineistostani sitä, miten eri tavoin traumainformoidun työotteen avulla voidaan tukea tätä prosessia.

Tutkimusaineistoni perusteella traumainformoitu työote antaa paljon työkaluja valtaistumisen tukemiseen, ja valtaistuminen tulee esille tärkeänä tavoitteena läpi traumainformoidun työotteen eri muotojen ja työskentelytapojen. Summaan seuraavassa sitä, miten hahmottelemani traumainformoidun työotteen aspektit tukevat valtaistumisen tavoitetta.

Tässä tutkimuksessa on todettu, että turvallisuus on olennainen edellytys valtaistumiselle. Jotta väkivaltaa kokenut henkilö voi alkaa ottaa kontrollia omasta elämästään, tulee hänen tuntea olonsa riittävän turvalliseksi näin toimiessaan (esim. Shier & Turpin 2017, 611). Turvallisuuden olen halunnut käsittää tässä tutkimuksessa hyvin laajasti käsittäen niin fyysisen turvallisuuden kuin esimerkiksi taloudellisen turvallisuuden ja luottamuksellisuuden. Näen, että traumainformatiivisella

työotteella voidaan hyvin parantaa väkivallan uhrin turvan kokemusta, kun ymmärretään, mitä väkivallan uhka on aiheuttanut kokijassaan. Tästä pääsemmekin toiseen traumainformoidun työotteen aspektiin, eli traumatietoisuuteen. Kun väkivaltaa kokenut henkilö ja hänen kanssaan työskentelevät ymmärtävät trauman luonnetta ja sen aiheuttamia oireita, myös valtaistuminen helpottuu. Väkivallasta selviytynyt ymmärtää tällöin omia reaktioitaan, hänen on helpompaa löytää tapoja selviytyä traumoja herättelevistä tilanteista myös itsenäisesti (Ward-Lasher et. al. 2017, 208.) Mielestäni tietoisuuden lisääminen on mielenkiintoinen näkökulma valtaistumiseen, koska niin moni parisuhdeväkivallan elementti perustuu uhrin manipulaatioon ja tiedon vääristelemiseen. Tiedon lisääminen myös esimerkiksi kontrollointi- ja eristämistavoista, saattaa auttaa asiakasta näkemään oman tilanteensa selkeämmin ja auttaa väkivallasta irti pääsemisessä.

Valtaistuminen on kokonaisvaltainen ilmiö, jossa ihminen ottaa vallan itselleen. Väkiältä on taas tilanne, jossa valta otetaan henkilöltä pois, joko fyysisin tai henkisin keinoin (Linner Matikka 2023, 61). Valtaistumisessa onkin olennaista löytää identiteetti ja oma ääni väkivaltaisen suhteen ulkopuolelta, koska parisuhteessa se on hiljennetty. Traumainformoitu työote auttaa tässä muun muassa korostamalla henkilön vahvuuksia, kykyjä ja resilienssiä (Elliot et. al. 2005, 467). Traumainformoidussa työotteessa myös luodaan asiakkaille valinnan mahdollisuuksia, ja tuetaan sitä kautta valtaistumisen tunnetta (esim. Wilson et. al. 2015, 590). Tärkeää on huomata, että valtaistuminen tapahtuu aina suhteessa muiden kanssa, osallistumalla yhteisön toimintaan (esim. Shier & Turpin 2017, 612). Mielestäni traumainformoitu työote tarjoaakin monipuolisesti tukea niin valtaistumisen sisäiseen kuin yhteisölliseenkin puoleen.

Tutkimuksissa kävi siis hyvin ilmi se, että henkilökunnan toteuttama traumainformoitu työote myös konkreettisesti auttoi asiakkaita valtaistumaan ja tuntemaan itsensä pystyvämmäksi (esim. Sullivan et. al. 2018, 568). Jäin kuitenkin pohtimaan, kuinka traumainformoitu työote soveltuu käytännön työmaailmaan sosiaalityössä.

Resurssien, ajan ja rahan puute ovat sosiaalityön kentällä valitettavan tuttu ilmiö, enkä voi olla pohtimatta, kuinka tämä saattaa vahingoittaa traumainformoidun työotteiden jalkauttamista käytännön sosiaalityöhön. Jos asiakkaan kohtaamiselle, traumatietämyksen lisäämiselle ja henkilöstön omasta hyvinvoinnista huolehtimiselle ei ole aikaa, on vaikea nähdä, kuinka tehokkaasti traumainformoidulla työtavalla voidaan saavuttaa sen tavoitteita, kuten valtaistumista.

Nykyisessä yhteiskunnallisessa keskustelussa onkin tuotu aiempaa enemmän esille myös työntekijöiden jaksamista ja sosiaalialan kriisiä. On selkeästi huomattu, että tällä hetkellä sosiaali- ja terveysala ei ole kestäväällä pohjalla. Väkivaltaan puuttumisen käytäntöjen implementoinnissa ongelmallista onkin kokeilujen ja kehittämissuunnitelmien lyhytkantoisuus sekä rahoituksen ja resurssien epävarmuus. Vaarana on, että hyväksi havaitut toimintamallit heitetään hukkaan, kun niitä ei ole resursseja jalkauttaa kunnolla. Liiallinen työmäärä myös vaikeuttaa uusien työtapojen omaksumista, kun töistä ei selvitä minimimääräisellä panostuksellakaan. (Husso et. al. 2014, 276-279.) Tarvitsemme uudenlaista työkuultuuria, jotta alalle koulutautuneet henkilöt pysyvät alalla ja työkykyisenä. Traumainformoitu työtapo voisi olla tällaisen uuden työkuultuurin eturintamassa. Kati Sarvela (2023, 42-43) kutsuu traumainformoitua työtapoa paradigmasiirtymäksi, jossa lakataan kieltämästä traumojen vaikutukset ja aletaan pikemminkin panostaa tervehdyttäviin vuorovaikutussuhteisiin niin yksilö- kuin organisaatitasollakin. Tämä vaatii kuitenkin sitä, että olemme valmiita tekemään muutoksia toiminnassamme ja tavoitellessamme kokonaisvaltaisempaa käsitystä ihmisyydestä ja hyvinvoinnista.

LÄHTEET

- Abrahams H. (2010). *Rebuilding Lives After Domestic Violence: Understanding Long-Term Outcomes*. Lontoo: Jessica Kingsley Publishers.
- Adams, R. (2003). *Social Work and Empowerment*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Anyikwa V. (2016). Trauma-informed Approach to Survivors of Intimate Partner Violence. *Journal of Evidence-Informed Social Work*. 13(5), 484-491.
- Askheim, O. P. (2003) Empowerment as guidance for professional social work: an act of balancing on a slack rope. *European Journal of Social Work*. 6(3), 229-240.
- Attila H., Keski-Petäjä M., Pietiläinen M., Lipasti L., Saari J. & Haapakangas K. (2023). Sukupuolistunut väkivalta ja lähisuhdeväkivalta Suomessa 2021 – Loppuraportti. Verkkojulkaisu. Helsinki: Tilastokeskus.
https://www.stat.fi/media/uploads/sukupuolistunut_vakivalta_teemasivu/sukupuolistunut_v%C3%A4kivalta_ja_l%C3%A4hisuhdev%C3%A4kivalta_suomessa_2021_loppuraportti.pdf
- Ballan, M. & Freyer, M. (2017). Trauma-Informed Social Work Practice with Women with Disabilities: Working with Survivors of Intimate Partner Violence. *Advances in Social Work*. 18(1), 131-143.
- Bloom, S. & Farragher B. (2013). *Restoring Sanctuary : A New Operating System for Trauma-Informed Systems of Care*. Oxford: Oxford University Press.
- Boehm, A. & Staples, L. (2002). The Functions of the Social Worker in Empowering: The Voices of Consumers and Professionals. *Social Work* 47(4), 449-460.
- Elliott D., Bjelajac P., Falloot R., Markoff L. & Reed B. (2005). Trauma-informed or trauma-denied: principles and implementation of trauma-informed services for women. *Journal of Community Psychology*. 33(4), 461-77.
- Freire, P. (2005). *Sorrettujen pedagogiikka*. Tampere: Vastapaino.
- Haapala, M. & Jokela, C. (2023). Rakenteellisen sosiaalityön ja traumainformoidun työotteen yhteyksiä. Teoksessa Linner Matikka, J. & Hipp, T. (toim.) *Traumainformoitu työote*. Jyväskylä: PS-Kustannus, 202-211.
- Herman, J. (1992/2022). *Trauma and Recovery. The Aftermath of Violence – From Domestic Abuse to Political Terror*. New York: Basic Books.
- Hipp, T. (2023). Trauma ja traumatisoituminen. Teoksessa Linner Matikka, J. & Hipp, T. (toim.) *Traumainformoitu työote*. Jyväskylä: PS-Kustannus, 15-26.

- Hokkanen, L. (2009). Empowerment valtaistumisen ja voimaantumisen dialogina. Teoksessa Mäntysaari, M., Pohjola, A. & Pösö, T. (toim.) *Sosiaalityö ja teoria*. Jyväskylä: PS-Kustannus, 315-337.
- Holopainen, J., Maanmieli, K. ja Kortesoja S. (2021). Kohti traumainformoidun kirjallisuusterapian käytäntöä. *Scriptum: Creative Writing Research Journal*. 8(2), 1-44.
- Hur, M. H. (2006). Empowerment in terms of theoretical perspectives: Exploring a typology of the process and components across disciplines. *Journal of Community Psychology* 34(5), 523-540.
- Husso, M. (2003). *Parisuhdeväkivalta. Lyötyjen aika ja tila*. Tampere: Vastapaino.
- Husso, M., Virkki T., Holma J., Notko M. & Laitila A. (2014). Väkivallan kohtaamisen käytännöt ja kehittämisprojektien sudenkuopat. Teoksessa Haverinen, R., Kuronen, M. & Pösö T. *Sosiaalihuollon tila ja tulevaisuus*. Tampere: Vastapaino, 261-279.
- Juhila, K. (2006). *Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina*. Tampere: Vastapaino.
- Kaittila A. (2017). Parisuhdeväkivaltaa kokeneet naiset avun hakijoina. Teoksessa Niemi, J., Kainulainen H. & Honkatukija P. *Sukupuolistunut väkivalta: oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma*. Tampere: Vastapaino.
- Karkkunen, A. (2020). Kehon ja mielen vakauttamisen merkitys suhteessa. Teoksessa Sarvela, K. & Auvinen, E. (toim.) *Yhteinen kieli: Traumatietoisuutta ihmisten kohtaamiseen*. Helsinki: Basam Books, 200-242.
- Kulkarni, S. (2018). Intersectional Trauma-Informed Intimate Partner Violence (IPV) Services: Narrowing the Gap between IPV Service Delivery and Survivor Needs. *Journal of Family Violence* 34, 55-64.
- Kuronen, M. (2004). Valtaistumista vai voimavaraistumista – Feministisiä näkökulmia empowermentiin sosiaalityön käsitteenä ja käytäntönä. Teoksessa Kuronen, M., Granfelt R., Nyqvist L. & Petrelius P. (toim.) *Sukupuoli ja sosiaalityö*. Jyväskylä: Ps-kustannus.
- Levenson, J. (2017). Trauma-Informed Social Work Practice. *Social Work*, 62(2), 105-113.
- Linner Matikka, J. (2023). Lähisuhdeväkivalta hyvinvoinnin murtajana. Teoksessa Linner Matikka, J. & Hipp, T. (toim.) *Traumainformoitu työote*. Jyväskylä: PS-Kustannus, 57-69.
- Linner Matikka, J. & Hipp, T. (toim.) (2023) *Traumainformoitu työote*. Jyväskylä: PS-Kustannus.

- McConnell, D. & Phelan S. K. (2022). Intimate partner violence against women with intellectual disability: A relational framework for inclusive, trauma-informed social services. *Health and Social Care in the Community*. 30(6), e5156-e5166.
- Mullaly, R. & Dupré, M. (2019). *The New Structural Social Work. Ideology, Theory, and Practice*. Oxford: Oxford University Press.
- Phillips, H., Lyon, E., Fabri, M. & Warshaw, C. (2013). *Promising Practices and Model Programs: Trauma-Informed Approaches to Working with Survivors of Domestic and Sexual Violence and Other Trauma*. Chicago: National Center on Domestic Violence, Trauma and Mental Health.
- Poijula, S. (2018). *Resilienssi. Muutosten kohtaamisen taito*. Helsinki: Kirjapaja.
- Sarvela, K. (2023) Traumainformoitu lähestymistapa – Siirtymä oikeudenmukaisempaan toipumisen kulttuuriin. Teoksessa Linner-Matikka, J. & Hipp, T. (toim.) *Traumainformoitu työote*. Jyväskylä: PS-Kustannus, 28-45.
- Sarvela, K. (2020). Traumainformoidun hoivan taustaa. Teoksessa Sarvela, K. & Auvinen, E. (toim.) *Yhteinen kieli: Traumatietoisuutta ihmisten kohtaamiseen*. Helsinki: Basam Books, 13-31.
- Sarvela, K. & Auvinen, E. (toim.) (2020) *Yhteinen kieli: Traumatietoisuutta ihmisten kohtaamiseen*. Helsinki: Basam Books.
- Scheer, J. & Poteat, V. P. (2021). Trauma Informed Care and Health Among LGBTQ Intimate Partner Violence Survivors. *Journal of Interpersonal Violence* 36(13-14), 6670-6692.
- Shier M. & Turpin A. (2017). A Multi-Dimensional Conceptual Framework for Trauma-Informed Practice in Addictions Programming. *Journal of Social Service Research*. 43(5), 609-623.
- Substance Abuse and Mental Health Services Administration. (2014). SAMHSA's Concept of Trauma and Guidance for a Trauma-Informed Approach. HHS Publication No. (SMA) 14-4884. Rockville, Maryland: Substance Abuse and Mental Health Services Administration.
<https://store.samhsa.gov/sites/default/files/d7/priv/sma14-4884.pdf> Luettu 9.11.2023.
- Sullivan, C. M., Goodman, L. A., Virden, T., Strom, J., & Ramirez, R. (2018) Evaluation of the effects of receiving trauma-informed practices on domestic violence shelter residents. *American Journal of Orthopsychiatry*, 88(5), 563-570.
- Van der Kolk, B. (2007). *Jäljet kehossa. Trauman parantaminen aivojen, mielen ja kehon avulla*. Helsinki: Viisas Elämä.
- Vilkka, H. (2023) *Kirjallisuuskatsaus metodina, opinnäytetyön osana ja tekstilajina*. Helsinki: Art House.

- Ward-Lasher, A., Messing J. & Stein-Seroussi, J. (2017). Implementation of Trauma-Informed Care in a Housing First Program for Survivors of Intimate Partner Violence: A Case Study. *Advances in Social Work*. 18(1), 202-216.
- Wilson, J., Fauci, J. & Goodman L. (2015). Bringing Trauma-Informed Practice to Domestic Violence Programs: A Qualitative Analysis of Current Approaches. *Journal of Orthopsychiatry*, 85(6), 586 -599.

LIITTEET

LIITE 1. Kirjallisuuskatsauksen aineisto

Tekijä(t), vuosi ja julkaisija	Julkaisun nimi	Tyyppi	Sisältö
Anyikwa, Victoria 2016 <i>Journal of Evidence-Informed Social Work</i>	<i>Trauma-informed Approach to Survivors of Intimate Partner Violence.</i>	Tutkimus-artikkeli	Artikkeli on kirjallisuuskatsaus, jossa perehdytään sosiaalityön näkökulmasta traumainformoituun työotteeseen parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten kanssa työskennellessä. Kirjoittaja käyttää hyväkseen Substance Abuse and Mental Health Services Administrationin mallia traumainformoidusta työotteesta.
Ballan, Michelle & Freyer, Molly 2017 <i>Advances in Social Work</i>	<i>Trauma-Informed Social Work Practice with Women with Disabilities: Working with Survivors of Intimate Partner Violence.</i>	Tutkimus-artikkeli	Kirjallisuuskatsaus, joka kokoaa traumainformoitua työtettä kuvaavaa tutkimusta, jota on tehty vammaisten parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten parissa. Artikkelin valottaa kohdettaan kriittisen vammaistutkimuksen ja feministisen vammaistutkimuksen avulla.
Elliott, Denise; Bjelajac, Paula; Falot, Roger; Markoff, Laurie & Reed, Beth 2005 <i>Journal of Community Psychology</i>	<i>Trauma-informed or trauma-denied: principles and implementation of trauma-informed services for women.</i>	Tutkimus-artikkeli	Laadullinen tutkimus, jossa tutkittiin yhdeksää sosiaalialan yksikköä, jotka pyrkivät toiminnassa traumainformoituun lähestymistapaan. Tutkimuksen pohjalta kirjoittajat muodostivat 10 periaatetta, jotka määrittelevät traumainformoitujen palveluyksiköiden toimintaa.

<p>Holopainen, Johanna; Maanmieli, Karoliina ja Kortesoja, Sari 2021 <i>Scriptum: Creative Writing Research Journal</i></p>	<p><i>Kohti trauma-informoidun kirjallisuusterapian käytäntöä.</i></p>	<p>Tieteellinen artikkeli</p>	<p>Artikkeli käsittelee kirjallisuusterapiaa traumainformoidun työotteen menetelmänä kuvaamalla kahden eri kirjallisuusterapiaryhmän toimintaa. Aineistona artikkelissa oli terapiaryhmien jäsenten haastatteluita ja ryhmäläisten kirjoituksia.</p>
<p>Kulkarni, Shanti 2018 <i>Journal of Family Violence</i></p>	<p><i>Intersectional Trauma-Informed Intimate Partner Violence (IPV) Services: Narrowing the Gap between IPV Service Delivery and Survivor Needs.</i></p>	<p>Tieteellinen artikkeli</p>	<p>Artikkelissa paneudutaan parisuhdeväkivaltaohjelmien palveluntarjontaan ja asiakkaiden tarpeisiin ja näiden välisiin eroihin. Artikkelissa hahmotellaan neljä avainelementtiä, joiden avulla palvelujärjestelmät voivat vähentää palveluiden tarjonnan ja asiakkaiden tarpeiden välisiä aukkoja traumainformoidun työotteen keinoin.</p>
<p>McConnell, David ja Phelan, Shanon 2022 <i>Health and Social Care in the Community</i></p>	<p><i>Intimate partner violence against women with intellectual disability: A relational framework for inclusive, trauma-informed social services.</i></p>	<p>Tutkimus-artikkeli</p>	<p>Tutkimusartikkeli, jossa hyödynnetty triangulaatiota yhdistelemällä aineistoksi aiempaa tutkimusta ja sosiaalityöntekijöiden haastatteluja. Tutkimus esittelee relationaalisuuteen pohjaavan viitekehyksen, jota voidaan hyödyntää kehitysvammaisille suunnatuissa traumainformoiduissa palveluissa.</p>
<p>Phillips, Heather; Lyon, Eleanor; Fabri, Mary & Warshaw, Carole 2013</p>	<p><i>Promising Practices and Model Programs: Trauma-Informed Approaches to Working with</i></p>	<p>Tutkimus-raportti</p>	<p>Tutkimuksessa haastateltiin 45:n väkivallan uhrien parissa toimivan ohjelman tms. organisaation työntekijöitä. Raportissa kuvataan, mitä toimivia ja vähemmän toimivia käytäntöjä näistä</p>

<i>National Center on Domestic Violence, Trauma & Mental Health</i>	<i>Survivors of Domestic and Sexual Violence and Other Trauma.</i>		organisaatioista löytyi ja millä tavoin organisaatio voi toimia mahdollisimman traumainformoidusti ja kuinka traumainformoidun toiminnan vaikutuksia voidaan mitata.
Scheer, Jillian & Poteat, Paul 2021 <i>Journal of Interpersonal Violence</i>	<i>Trauma-Informed Care and Health Among LGBTQ Intimate Partner Violence Survivors</i>	Tutkimus-artikkeli	Survey-tyyppisessä tutkimuksessa tutkittiin 239:ää seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön identifioituvaa ja parisuhdeväkivaltaa kokenutta henkilöä. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää traumainformoidun työotteen vaikutuksia tutkittavien fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen sekä toimintakykyyn.
Shier, Micheal & Turpin, Aaron 2017 <i>Journal of Social Service Research</i>	<i>A Multi-Dimensional Conceptual Framework for Trauma-Informed Practice in Addictions Programming</i>	Tutkimus-artikkeli	Tutkimuksessa haastateltiin 41:tä riippuvuuden vuoksi hoidossa olevaa asiakasta traumainformoidun hoidon periaatteiden toteutumisesta heidän toiminnassaan. Tutkijat pohjasivat haastattelunsa viidelle traumainformoidun työotteen arvolle: turvallisuus, luottamus, valinnanvapaus, yhteistyö ja valtaistuminen, joiden sisältä he löysivät eri ilmenemismuotoja.
Sullivan, Cris; Goodman, Lisa; Virden, Tyler; Strom, Jennifer and Ramirez, Rachel 2018 <i>American Journal of Orthopsychiatry</i>	<i>Evaluation of the effects of receiving trauma-informed practices on domestic violence shelter residents.</i>	Tutkimus-artikkeli	Tutkimus pureutuu traumainformoidun työotteen vaikutuksiin turvakodissa asuvien asiakkaiden asumisen aikana. Tutkimuksessa haastateltiin 57:ää turvakodin asiakasta heidän saavuttuaan turvakotiin ja turvakodista lähtemisen jälkeen. Tutkimuksessa havaittiin, että ne

			asukkaat, jotka olivat kokeneet saaneensa traumainformoidun työotteen mukaista palvelua, kokivat myös enemmän minäpystyvyyttä ja turvallisuuteen liittyvää voimaantumista.
Ward-Lasher, Allison; Messing, Jill ja Stein-Seroussi, Jillian 2017 <i>Advances in Social Work</i>	<i>Implementation of Trauma-Informed Care in a Housing First Program for Survivors of Intimate Partner Violence: A Case Study.</i>	Tutkimus-artikkeli	Laadullinen tapaustutkimus, jossa tutkittiin haastatteluiden ja havainnoinnin avulla yhden asunto ensin -periaatteen mukaisen perheväkivallan uhreille tarkoitetun tukiasumisyksikön toimintaa traumainformoidun työotteen näkökulmasta. Tutkimuksessa todetaan, että traumainformoitu työote ja asunto ensin periaate täydentävät toisiaan, ja traumainformoidun työotteen avulla voidaan tehokkaasti tukea perheväkivallan uhreja pääsemään jaloilleen väkivallan jälkeen.
Wilson, Joshua; Fauci, Jenny ja Goodman, Lisa 2015 <i>American Journal of Orthopsychiatry</i>	<i>Bringing Trauma-Informed Practice to Domestic Violence Programs: A Qualitative Analysis of Current Approaches.</i>	Tutkimus-artikkeli	Laadullinen tutkimus, jossa aineistona julkaisuja, jotka käsittelevät traumainformoitua työtettä perheväkivaltaa kokeneiden aikuisten parissa tehtävässä työssä. Sisällönanalyysin keinoin tutkijat löysivät kuusi perheväkivaltatyössä oleellista traumainformoidun työotteen periaatetta, jotka tulivat ilmi julkaisuiden konkreettisissa toimintaohjeissa.